Олександр
БРИЛЬОВ

Суверенітет прибережної держави над територіальним морем

В цій статті автор звертається до природи державного суверенітету прибережних держав над територіальним морем. Суверенітет держав над своїм територіальним морем визначається виключно міжнародним правом. Способи заволодіння сушею не можна застосовувати до заволодіння морських просторів. Після 1982 року з'явилися два міжнародних режими – режим над сушею та режим над територіальним морем. В силу цього можна стверджувати про існування також і двох видів суверенітету – суверенітет над сушею та суверенітет над територіальним морем.

Ключові слова: міжнародний договір, міжнародне морське право, суверенітет, суверенні права, суша і море, юридичні режими, територіальне море, права прибережних держав, власність на землю і води, морський закон, принцип домінування землі над морем, сфера застосування Конвенції ООН про морське право 1982 року

In this article the author refers to the nature of the state sovereignty of coastal states over the territorial sea. The sovereignty of states over their territorial sea is determined exclusively by international law. Land acquisition methods are not applicable to the acquisition of maritime spaces. After 1982, two international regimes were established – the regime over land and the regime over the territorial sea. This can be argued that there are also two types of sovereignty – sovereignty over land and sovereignty over the territorial sea.

Keywords: international treaty, international maritime law, sovereignty, sovereign rights, land and sea, legal regimes, territorial sea, coastal state rights, land and water ownership, maritime law, principle of domination, the scope of the UNCLOS

Конвенція ООН з морського права 1982 року (далі – UNCLOS), яка набула чинності 16 листопада 1994 року, визначила, що суверенітет прибережної держави поширюється за межами її сухопутної території і внутрішніх вод на примикаючий морський пояс, який називається територіальним морем (ст. 2(1)). UNCLOS підтвердила суверенітет прибережних держав над своїм територіальним морем (як раніше до того й Женевська конвенція про територіальне море та прилеглу зону від 29 квітня 1958 року (далі – Territorial Sea Convention або TSC)), однак зміст, природа та характер суверенітету прибережної країни над територіальним морем після прийняття UNCLOS суттєво змінилися. Завдяки цій події, в питанні змісту і природи суверенітету над територіальним морем міжнародне морське право можна поділити на право до Конвенції та право після цієї Конвенції.

Українські науковці (Т.В. Аверочкіна, Г.О. Анцелевич, М.О. Баймуратов, О.В. Богдан, В.А. Василенко, О.Ф. Висоцький, С.П. Головатий, В.В. Демиденко, І.В. Дмитриченко, Є.В. Додін, В.П. Кисловський, Г.В. Копачинська, Т.В. Короткий, О.В. Краснікова, В.В. Кривак, С.О. Кузнецов, В.В. Серафімов, М.О. Трюхан, В.П. Цемко, О.М. Шемякін, А.А. Щипцов та інші) в своїх роботах розглядали певні питання, які стосуються міжнародно-правового статусу і режиму територіального моря, проте, на нашу думку, питання статусу і режиму територіального моря в цілому і територіального моря України зокрема ще далеко не вичерпані.

УДК 341.225.5:341.221.2

<https://doi.org/10.36952/uail.2020.1.27-33>

© О. А. Брильов

БРИЛЬОВ Олександр Анатолійович

кандидат юридичних наук, адвокат,
директор ПП «Адвокатське бюро
«Морські консультації»

Наука і практика міжнародного права виробили поняття державного суверенітету над сушею та способи привласнення території суші: окупація, цесія, право давності, завоювання і акреція. Невдалі спроби застосування цих способів на морі деякими морськими державами (зокрема Англією, Португалією, Іспанією, Росією), виявили повну неможливість завоювання і територіального контролю над морськими просторами засобами, які характерні для завоювання територій на суші. Прибережні країни, використовуючи вищезазначені способи заволодіння сушею, так і не змогли заволодіти морськими водами навіть біля узбережжя.

Ще в другій половині XIX ст. серед фахівців з міжнародного права не було єдиної думки щодо статусу територіального моря, одні вважали територіальне море частиною відкритого моря, інші гадали, що територіальне море є власністю прибережної країни.

Серед тих, хто відстоював належність територіального моря до відкритого моря, був Теодор Ортолан, який сформулював природу територіального моря, яку підтримувало чимало інших фахівців. Коротко, в тезах основні положення, сформульовані Т. Ортоланом, можна викласти так: береги морів складають звичайні морські кордони держав; для кращого захисту цих морських кордонів по морю проводиться уявна лінія, яка складає штучний морський кордон; ця лінія ще інакше називалася «лінією поваги»; такий морський пояс і є територіальним морем. В цій частині відкритого моря кожен повинен був вести себе так, нібито він знаходиться на самій території держави і повинен поважати її законні інтереси. Ширина цього територіального моря визначалася дальністю гарматного пострілу з берега. Всі суверенні права прибережної держави в так званому територіальному морі виникають із потреби захисту своїх інтересів і обмежуються лише законодавством, судовою і поліцейською владою, а також застосуванням військової сили. Ці суверенні права не можуть поширюватися далі того пункту, до якого може досягати військова сила. Згідно правила Бінкергука (влада над землею закінчується там, де закінчується дія зброї) звичайна ширина територіального моря не повинна перевищувати 3 милі [1, с. 17-19].

Протилежні погляди відстоював зокрема Готфейль, який зазначав, що частини прибережного або територіального моря належать на праві власності прибережним країнам і прибережні країни користуються безумовними правами володіння над цими морськими просторами, точно так, як і на суші [2, с. 81-90].

Однак ще довгий час думки науковців і фахівців з міжнародного права з питання природи територіального моря, навіть найавторитетніших, залишалися лише думками і пропозиціями, територіальне море залишалося частиною відкритого моря, в якій, в кращому випадку, визнавалися лише окремі права прибережної держави. Лише наприкінці XIX ст. виникла нагальна потреба перетворити думки фахівців і практику деяких прибережних країн, які вже почали привласнювати територіальне море, у норми чи звичаї міжнародного права.

Практика міжнародного морського права XIX-XX ст. не могла залишитися осторонь питання природи територіального моря. Зокрема, за час тривалої відсутності міжнародних кодифікаційних актів судова і арбітражна практика виробила деякі звичаї міжнародного права, згідно яких територіальний статус і режим берегу домінував над юридичним статусом і режимом суміжного моря, включаючи підводний простір і морське дно, це так званий принцип «домінування землі над морем» (the land dominates the sea) [3, р. 66]. Згідно принципу «домінування землі над морем» правовий титул на морські зони походить від територіального суверенітету прибережної країни. Цей принцип пропонує субординаційний характер титулів морських зон перед територіальним титулом на землю. Вважалося, що правовий титул над морем не може існувати без правового титулу над сушею, не має суші, відповідно не має і прав на територіальне море [3, р. 71-76; 4, р. 247-253].

Із часом та у відсутності сучасних конвенцій цей принцип міг би перетворитися у відповідні норми чи звичаї міжнародного морського права, але не можна не погодитись із китайським науковцем Бінг Бінг Джія, що завдяки існуючим конвенціям повний суверенітет держав так і не перейшов з суші на примикаючий морський пояс, влада прибережної країни над територіальним морем є обмеженою, оскільки прибережні країни не мають можливості фізичного домінування над морем [3, р. 93].

Першим міжнародним кодифікаційним актом, який визнав суверенітет прибережних країн над територіальним морем стала TSC. TSC також стала першим кодифікаційним актом, в якому була визначена природа суверенітету прибережних країн: «Зазначений суверенітет здійснюється із дотриманням положень цієї статті та інших норм міжнародного права» (ст. 1(2)).

В питаннях міжнародно-правового статусу територіального моря TSC була надто обмеженим актом, вона лише передбачила правила щодо визначення кордонів територіального моря та встановила принцип мирного проходу іноземних торговельних суден і військових кораблів через територіальне море прибережних країн. Формула, яка була зазначена у статті 1(2) TSC, давала певні підстави визначати суверенітет над територіальним морем виключно з міжнародно-правових підстав, але, оскільки

зміст TSC був досить обмежений і інших норм міжнародного права, які б визначали характер суверенітету над територіальним морем, просто не існувало, тому складалося враження, що суверенітет над сушею нібито «переповзає» з суші на територіальне море, при цьому природа суверенітету над територіальним морем нібито залишалася такою ж як і природа суверенітету над сушею. TSC не розкривала поняття суверенітету над територіальним морем та його особливостей, тому більшості науковців не залишалося нічого іншого, як пристосовувати загальне поняття державного суверенітету до державного суверенітету над територіальним морем. Так, Вілфрід Хьорн вважав, що у межах територіального моря прибережна держава має абсолютний суверенітет над морськими водами, морським дном, ресурсами та повітрям над ним за виключенням права на мирний прохід іноземних суден [5, р. 294]. Розглядаючи природу суверенітету над територіальним морем, Г.Ф. Калінкін вважав, що до статусу територіального моря повністю застосовуються основоположні принципи міжнародного права, які визначають статус державної території за виключенням визнання права іноземних суден на мирний прохід через територіальне море [6, с. 34]. Саме зміст TSC дає й досі науковцям підстави вважати суверенітет над територіальним морем тотожним суверенітету над сушею, який лише добровільно обмежений прибережними країнами у випадку мирного проходження іноземних суден і військових кораблів [7, с. 65]. Таким чином, незважаючи на його міжнародно-правову природу, суверенітет над територіальним морем фактично ототожнювався раніше і нерідко продовжує ототожнюватися й зараз із суверенітетом над сушею.

Проте це не так. Все суттєво змінилося із набуттям чинності UNCLOS. UNCLOS підтвердила суверенітет прибережних країн над їхнім територіальним морем і вслід за TSC застосувала, практично ту ж саму формулу (з незначними змінами в редакції): «Суверенітет над територіальним морем здійснюється із дотриманням цієї конвенції і інших норм міжнародного права» (ст. 2(3)). Але новий зміст конвенційних положень UNCLOS щодо природи суверенітету над територіальним морем надав вищезазначеній формулі нового змісту.

Вивчаючи зміст UNCLOS, вже з першого погляду вбачається наступне. По-перше, на суші відсутні певні правові інститути, притаманні виключно морському праву, це зокрема мирний прохід іноземних торговельних суден і військових кораблів в територіальному морі прибережної країни; мирний транзитний прохід через територіальне море прибережної країни, яке межує з протоками, і право прибережної країни на переслідування по гарячих слідах судна-порушника за межами територіального моря. Статус морського дна також інший, ніж статус надр суші. По-друге, хоча суверенітет прибережної держави і поширився на територіальне море, суверенітет над територіальним морем здійснюється із дотриманням UNCLOS та інших норм міжнародного права (ст. 2(3) UNCLOS). Таким чином, UNCLOS відрізняє поняття суверенітету над територіальним морем від поняття суверенітету над сушею, суверенітету над внутрішніми водами, над повітрям, морським дном і надрами та підкоряє суверенітет над територіальним морем виключно міжнародно-правовому режиму. І, по-третє, існуюче поняття державного суверенітету під яким прийнято розуміти верховенство державної влади в середині країни та її незалежність у міжнародних відносинах [8, с. 6; 9, с. 7; 10, с. 78], важко застосовувати до поняття суверенітету над територіальним морем, оскільки верховенство влади тут залежить від змісту міжнародного морського права, будь-яка держава не може встановлювати свою владу над територіальним морем, спираючись виключно на власні владні приписи, влада прибережної держави над територіальним морем обумовлена міжнародними конвенціями та нормами міжнародного права.

UNCLOS та інші норми міжнародного права визначили обсяги, зміст і режим суверенітету прибережної країни над її територіальним морем. Тому, для того, щоб визначити дійсні зміст і обсяги суверенітету прибережної країни над територіальним морем, треба в першу чергу звернутися до відповідних приписів UNCLOS. Приписи UNCLOS щодо суверенних прав прибережних країн можна поділити на дві умовні групи – на приписи, які прямо обмежують суверенітет прибережної країни та приписи, які безпосередньо визначають природу суверенітету над територіальним морем.

До першої умовної групи міжнародних приписів відносяться певні виключення із суверенітету над територіальним морем: а) іноземні торговельні судна і військові кораблі мають право мирного проходження через територіальне море (ст.ст. 17-24 UNCLOS); б) іноземні судна не можуть обкладатися ніякими зборами за проходження через територіальне море (ст. 26 UNCLOS); в) на іноземне судно, яке проходить через територіальне море, не поширюється кримінальна юрисдикція прибережної держави окрім п'ятих випадків, передбачених в ст. 27 UNCLOS; г) цивільна юрисдикція прибережної країни не поширюється на осіб, які знаходяться на іноземних суднах, які прямують через її територіальне море (ст. 28(1) UNCLOS); ґ) в територіальному морі прибережна країна має цивільну юрисдикцію над іноземними суднами лише в двох випадках: і) іноземне судно може бути арештоване і на нього може бути звернено стягнення, лише коли це судно прийняло на себе певні зобов'язання чи відповідаль-

ність під час проходження через територіальне море (ст. 28(2) UNCLOS) та ii) прибережна країна у відповідності до своїх законів і правил може застосовувати стягнення чи арешт по цивільній справі до іноземного судна, яке знаходиться на стоянці у територіальному морі або ввійшло в територіальне море після виходу з внутрішніх вод (ст. 28(3) UNCLOS); д) іноземне торговельне судно має право зупинитись і стати на якор в територіальному морі на тривалий час, якщо це викликано обставинами звичайного плавання, непереборною силою чи потребою в рятуванні людей або суден, які знаходяться у небезпеці (ст. 18(2) UNCLOS); е) прибережна держава не може встановлювати в територіальному морі морські штучні споруди, якщо це створює перешкоди на визначених морських шляхах, які мають суттєве значення для міжнародного судноплавства (ст. 60(7) UNCLOS); є) на внутрішні води прибережної країни поширюється державний суверенітет за винятком права прибережної країни встановлювати зовнішні межі внутрішніх вод, правила яких визначаються виключно міжнародним правом (ст. 8 UNCLOS); ж) суверенітет прибережної держави, яка межує з протоками, що використовуються для міжнародного судноплавства, обмежений правом на транзитний прохід через ці протоки (ст. 34(2) UNCLOS).

До другої умовної групи можна віднести приписи, які прямо і безпосередньо визначають обсяг, характер і зміст суверенних прав прибережної держави в її територіальному морі: а) в територіальному морі не дозволяється іноземне підводне мореплавство, підводні човни та інші підводні транспортні засоби повинні рухатися на поверхні моря та піднімати свій прапор (ст. 20 UNCLOS); б) прибережна держава має право приймати на підставі міжнародного права закони і правила, які стосуються мирного проходження через територіальне море щодо питань, визначених в ст. 21 UNCLOS; в) прибережна держава у випадках, коли через територіальне море рухаються судна із ядерними двигунами, має право вимагати у них надати відповідні документи і має право вимагати дотримання відповідних норм, передбачених міжнародними угодами (ст. 23 UNCLOS); г) прибережна держава має право приймати в своєму територіальному морі засоби захисту проти проходження, який не є мирним (ст. 25 UNCLOS); ґ) прибережна держава в територіальному морі у випадках, коли це потрібно, із врахуванням безпеки судноплавства може встановлювати морські коридори і схеми розподілу руху (ст. 22 UNCLOS).

Це суверенні права прибережної країни в своєму територіальному морі згідно прямих і обов'язкових приписів UNCLOS. Вищезазначені приписи безпосередньо й формують основний зміст суверенітету прибережної країни над її територіальним морем.

Крім вищезазначених положень UNCLOS існують ще інші положення міжнародних договорів чи конвенцій, які визначають деякі інші суверенні права прибережної країни в своєму територіальному морі: а) іноземні рятувальники мають право ввійти в територіальне море прибережної країни, порядок допуску іноземних рятувальників в територіальне море прибережної країни визначається пунктами 3.1.1-3.1.3 глави 3 Додатку до Міжнародної конвенції про пошук і рятування на морі 1979 року; б) у випадках, коли оператор морських штучних споруд, розміщених в територіальному морі, заподіяв шкоду іншим державам і особам шляхом забруднення прибережного моря нафтою, підстави та порядок відповідальності прибережної країни визначається статтями 1(4), 2, 11 Конвенції про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою в результаті розвідки і розробки мінеральних ресурсів морського дна 1976 року; в) за національним правом прибережної країни визначається відповідальність оператора ядерної установки (стаття 1 Конвенції про цивільну відповідальність в області морських перевезень ядерних матеріалів 1971 року). Існують й інші правила міжнародних договорів і конвенцій щодо суверенних прав прибережних держав в своєму територіальному морі, проте обмежені обсяги статті не дають можливості надати повний виклад матеріалу міжнародних конвенцій і договорів, зміст яких так чи інакше, прямо чи побічно, стосується суверенних прав прибережних країн в територіальному морі.

Зважаючи на приписи міжнародно-правових актів з морського права, юристи-міжнародники, зокрема, зазначали, що море, включаючи морське дно і підводний простір, є предметом спеціальної системи міжнародного права, яка інкорпоровала лише деякі, але далеко не всі, правила, що застосовуються до суші. В сучасному міжнародному морському праві відсутня окупація як спосіб отримання суверенітету, навіть внутрішні морські води визнаються територією держави виключно в силу міжнародного права. Спроби захопити морські простори такими засобами як окупація («first come, first served») не відповідають сучасному міжнародному морському праву [11, р. 527-528].

Стаття 2 UNCLOS становить собою наріжний кут концептуалізації заявленого суверенітету, який застосовується до територіального моря, звідси є очевидним, що суверенітет прибережної країни над новопридбаним територіальним морем встановлюється згідно UNCLOS та інших загальних норм міжнародного права, міжнародний огляд думок з цього питання не дозволяє застосовувати уніфіковану теорію суверенітету [12, р. 237, 238].

Міжнародні правові режими для розподілення суверенних прав на сушу і на морські райони є фундаментально різними і з точки зору матеріального права, і з точки зору процедурного права.

Людство стоїть перед фактом, що суверенні права на сушу і на море виникають діаметрально різними способами. Головним фактором набуття суверенних прав на сушу є фізичне володіння землею, яке називається «дійсна окупація», морські райони чи зони в протилежність цьому розподіляються між країнами згідно юридичних правил без уваги на пріоритети першого відкриття чи тривалого використання. Право володіння територіальним морем засноване на міжнародних морських звичаях. Морські райони є недоступними для використання без визнаних міжнародних юридичних правил. Проаналізувавши міжнародні режими суші і моря, Лі Брілмайєр та Наталі Клейн прийшли до висновків, що це два різні міжнародні режими [13, р. 703, 704, 714, 716, 717, 725-726].

Принцип «домінування землі над морем», про який згадувалося вище, залишається й зараз в сфері звичаєвого міжнародного права й існує в міжнародному праві поряд із нормами UNCLOS, як вважає Бінг Бінг Джія і якщо держава скористається можливістю обмежити судові чи арбітражні процедури на підставі ст. 298(1)(a)(i) UNCLOS, то такі застереження деяким чином можуть вплинути на визнання суверенітету окремих країн над материковою чи острівною частинами державної території [3, р. 93-94]. Фактично Бінг Бінг Джія припускає можливість застосування інших правил щодо суверенітету над територіальним морем у тих випадках, коли країни обирають ту чи іншу конвенційну процедуру, Бінг Бінг Джія припускає можливість застосування судом чи арбітражем інших правил, ніж правила, передбачені UNCLOS. На нашу думку, висновки Бінг Бінг Джія щодо сучасного застосування принципу «домінування землі над морем», можуть деяким чином вплинути на зміст суверенітету над територіальним морем, особливо в тих випадках, коли прибережні країни не визначили чи не заявили про свої суверенні права в суміжних із сушею водах.

Свободи вільного мореплавства не поширюються на територіальне море та на внутрішні води прибережної держави (ст.ст. 86-87 UNCLOS). Іноземні торговельні судна та військові кораблі мають лише окремі права мореплавства в цих двох зонах, такі права є дійсними виключно в межах міжнародного морського права.

Найзначнішим суверенним правом морських країн на мореплавство в територіальному морі прибережної країни є право на мирний прохід через територіальне море і внутрішні води з метою стати на рейді чи у портової споруди, яке включає в себе зупинку і стоянку на якорі, якщо таке пов'язане із потребами звичайного мореплавства або якщо потрібно в результаті непереборної сили чи стихійного лиха або з метою надання допомоги особам, літальним апаратам чи суднам, які знаходяться в небезпеці (ст. 18 UNCLOS). Будь-яке інше тривале перебування іноземних суден в територіальному морі прибережної країни не дозволяється. Поза сферою регулювання UNCLOS залишаються деякі види морської діяльності, здійснення яких іноземними суднами в територіальному морі прибережної країни є неможливим, оскільки іноземні судна в цій морській зоні не мають права на вільне мореплавство. Зокрема, міжнародним правом не дозволяються іноземні каботажні перевезення, буксирування (крім буксирування, яке є частиною рятування), робота технічних суден, учбове, круїзне, туристичне мореплавство (крім мирного проходу таких суден в порти), суднопідйом, наукові дослідження моря та інше. Таким чином, згідно норм міжнародного права прибережні країни отримали можливість регулювати іноземне мореплавство у своїх внутрішніх водах та в своєму територіальному морі, якщо інше не передбачено міжнародними договорами і конвенціями.

Питання суверенітету над територіальним морем є особливо актуальним для України, оскільки, Україна за час своєї незалежності досі не визначилася зі своїми суверенними правами в своєму територіальному морі і фактично не заявила про них. Ще до того як UNCLOS набула чинності, Україна прийняла Закон України «Про державний кордон України» від 04 листопада 1991 року. Цей закон визначив ширину територіального моря України в 12 миль та порядок його відліку (ст. 5). Потім була прийнята постанова КМУ від 5 червня 1993 року № 415 „Про першочергові заходи щодо правового оформлення державного кордону та подальшого його облаштування“, в якій був затверджений перелік географічних координат-точок, які визначають положення вихідних ліній для відрахування територіального моря (крім Азовського моря, де Україна своє територіальне море не встановила). Проте, в Законі України «Про державний кордон України» від 04 листопада 1991 року територіальному морю присвячена одна єдина стаття (стаття 5). На перший погляд здається, що норм цього закону достатньо для визначення статусу територіального моря, однак з цим погодитись не можна. Українські науковці вже відмічали, що правовий режим державного морського кордону не є тотожним правовому режиму територіального моря [14, с. 19-20].

Деякі суверенні права України в територіальному морі поміщені в Кодексі торговельного мореплавства України від 09 грудня 1994 року: порядок заходу ядерних суден (ст. 25, 314), здійснення лодманства (ст. 92), регулювання руху суден (ст. 110), суднопідйом (ст. 120), каботажні перевезення (ст. 131), буксирування (ст. 222, 234), забруднення (ст. 304), рятування (ст. 326). Далеко не всі з цих та інших норм КТМУ стосуються заборони іноземного мореплавства в українському територіальному морі,

фактично заборона іноземним суднам працювати в територіальному морі України стосується лише лоцманства, малого каботажу та буксирування. Більшість інших питань щодо іноземного мореплавства на рівні закону залишаються просто не визначеними і вирішуються на рівні підзаконних актів або згідно ситуативних рішень органів української влади.

Вищевикладене в цій статті призводить до висновків, що природа суверенітету прибережної країни над територіальним морем суттєво відрізняється від природи суверенітету тієї ж країни над сушею. В територіальному морі загальне поняття суверенітету (верховенство державної влади в середині країни та її незалежність у міжнародних відносинах) не вкладається у формулу, визначену ст. 2(3) UNCLOS. Фактично верховенство влади над морськими просторами залежить не від владних приписів прибережної країни, а від змісту сучасного міжнародного морського права. Немає відповідних морських конвенцій – немає й суверенітету прибережної країни над територіальним морем, змінюється зміст міжнародних конвенцій і договорів, відповідно змінюється й зміст суверенітету над територіальним морем. Існує не просто два міжнародних режими (над сушею і над територіальним морем), фактично існує два види суверенітету: а) суверенітет держави над сушею, в повітрі над територіальним морем і над морським дном і надрами під територіальним морем, зміст якого є всезагальним для зазначених просторів, та б) суверенітет держави над територіальним морем, який поширюється виключно на територіальне море.

1. Морское международное право, соч. капитана Т. Ортолана. Переводъ съ измеѣненіями и сокращеніями А. Лохвицкаго. – С.-Петербургъ: Въ типографіи Императорской академіи наук. (на вас. остр., 9 линіи, №12.), 1865.

2. Свобода морей (Из сочиненія Hauteffeville'я: Des droits et des devoirs des nations neutres en temps de guerre maritime) // Морской сборникъ. – 1871. – № 3. – Неофіціальний отдѣл. – С. 31- 100.

3. Bing Bing Jia The Principle of the Domination of the Land over the Sea: A Historical Perspective on the Adaptability of the Law of the Sea to New Challenges // German Yearbook of International Law. – 2014. – Volume 57. – P. 63-94.

4. Hitoshi Nasu The Regime of Innocent Passage in Disputed Waters // International Law Studies. – 2018. –Volume 94. – P. 241-283.

5. Wilfred A. Hearn Special aspects of jurisdiction at sea // Reading in International Law from the Naval War College Review 1947-1977 edited by Richard B. Lillich and John Norton Moore. Volume 61 (Volume I of Readings). Role of International Law and an Evolving Ocean Law. – Naval Law College Press. Newport, Rhode Island, 1980. – P. 293-302.

6. Калинин Г.Ф. Режим морских пространств. – М.: Юрид. лит., 1981. – 192 с.

7. Кузнецов С.О. Морське право : підручн./ С.О. Кузнецов, Т.В. Аверочкина. – Одеса : Фенікс, 2011. – 382 с.

8. Ушаков Н.А. Суверенитет в современном международном праве. – Москва: Издательство международных отношений, 1963. – 272 с.

9. Белевцева В. Державний суверенітет, його ознаки та властивості // Підприємство, господарство і право. – 2009. – № 10. – С. 7-10.

10. Топчій В.В. Межі державного суверенітету // Прикарпатський юридичний вісник. Збірник наукових праць. Науково-практичне юридичне видання. Випуск 1(10). – Івано-Франківськ: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 78-81.

11. Bernard Oxman The High Seas and the International Seabed Area // Michigan Journal of International Law. – Spring 1989. – Volume 10. – Issue 2. – P. 526-542.

12. Dale Stephens The Legal Efficacy of Freedom of Navigation Assertions // Issues in international law and military operations / Richard B. Jaques, editor. P. cm. – (International law studies ; v.80).

13. Lea Brilmayer, Natalie Klein Land and Sea: Two Sovereignty Regimes In Search of a Common Denomination // New York University Journal of International Law and Politics. – Spring 2001. – Volume 33. – Number 3. – P. 703-768.

14. Кисловський В.П., Трюхан М.О. Внутрішні морські води України // Вісник геодезії та картографії. – 2012. – № 4. – С. 18-25.

Sovereignty of the coastal state over the territorial sea

Summary

UNCLOS has established that the sovereignty of the coastal state extends beyond its land territory and inland waters to the adjacent marine belt, which is called the territorial sea. UNCLOS reaffirmed the

sovereignty of the coastal states over their territorial sea, however, the content and nature of the sovereignty of the coastal state over the territorial sea after the adoption of the Convention have changed significantly. Therefore, in this matter, international maritime law can be divided into the law before UNCLOS and the law after UNCLOS.

The science and practice of international law developed the concept of state sovereignty over land and methods of appropriating land territory – occupation, cession, right of statute of limitations ownership, conquest and accretion. Unsuccessful attempts to use these methods at sea revealed the complete impossibility of conquering and territorial control over the sea spaces.

According to the principle of “the land dominates the sea” legal title to maritime zones derives from the territorial sovereignty of the coastal state. This principle implies the subordinate nature of titles of maritime zones in front of a territorial title to land. It was believed that a title to the sea could not exist without title to land. If there is no land, respectively, there is no right to the territorial sea.

In time, this principle could be transformed into certain norms and customs of international law, if not the adoption of UNCLOS. Thanks to the existing convention, the full sovereignty of the powers never shifted to the adjacent maritime belt. The power of the coastal state over the territorial sea is limited by the norms of existing international treaties.

UNCLOS and other norms of international law established the content and nature of the sovereignty of the coastal state over the territorial sea. To establish the actual content and scope of the coastal state's sovereignty over the territorial sea, it is necessary first of all to refer to the relevant provisions of UNCLOS.

According to the provisions of international law, the sea is the subject of a special system of international law, which incorporates far from all the rules that apply to land. In modern international maritime law, there is no occupation as a way of acquiring sovereignty, even the internal sea waters are recognized as the territory of a state solely by virtue of international law. Attempts to seize maritime spaces in such ways as occupation do not correspond to modern international maritime law.

The freedom of navigation does not extend to the territorial sea and the inland waters of the coastal state. In these maritime zones, foreign trade ships and warships have only separate maritime rights, and these rights are also determined exclusively by international maritime law.

The nature of the sovereignty of the coastal state over the territorial sea is significantly different from the nature of sovereignty over land. In the territorial sea, the general concept of sovereignty (the supremacy of power within the country and its independence in international relations) is not embedded in the UNCLOS rules. In fact, the supremacy of power over maritime spaces does not depend on the regulations of the coastal state, but on the content of modern international law. There are no maritime conventions, which means that the sovereignty of the coastal state over the territorial sea does not exist. The content of international conventions and treaties is changing, and the content of sovereignty over the territorial sea changes accordingly.

There are not just two international regimes over land and over the territorial sea, in fact there are two types of state sovereignty: a) state sovereignty over land, in the air over the territorial sea, over the seabed and subsoil under the territorial sea and b) state sovereignty over the territorial sea.

The sovereignty of the state over land, in the air above the territorial sea, above the seabed and the subsoil below the territorial sea is the same for these parts of the sea spaces. This sovereignty is governed by domestic law.

The sovereignty of the state over the territorial sea extends exclusively to the territorial sea and its content is determined by the norms of international law.

The issues of sovereignty over the territorial sea are especially relevant for Ukraine. Since the acquisition of its state independence, Ukraine has not yet determined its sovereign rights in its territorial sea and has not declared them. In 1991, Ukraine adopted a law on the state border. The norms of this law define only the width of the Ukrainian territorial sea of 12 miles and the international legal regime of the state border on the sea. To establish sovereign rights in the territorial sea, the norms of this law are completely inadequate.